

ЗНАЧЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНОЇ ПРИГОДИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА

Ромашко С. В.

*завідувач сектору автотехнічних досліджень відділу автотехнічних досліджень та криміналістичного дослідження транспортних засобів Черкаського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру
Міністерства внутрішніх справ України
м. Черкаси, Україна*

У всіх країнах світу дорожньо-транспортні пригоди (ДТП) давно становлять серйозну проблему в громадській та економічній сферах життя, адже дуже часто призводять до негативних суспільних наслідків. Здебільшого ДТП викликані порушенням правил дорожнього руху або вимог технічної експлуатації транспортних засобів.

В Україні на теперішній час, у зв'язку із значним збільшенням кількості колісних транспортних засобів, проблема безпеки дорожнього руху набуває особливої гостроти.

Так, за 8 місяців 2021 року в Україні було зареєстровано 120209 дорожньо-транспортних пригод, з яких у 15163 випадках загинули або були травмовані люди [4].

Тому, огляд місця ДТП є однією із першочергових і основних слідчих дій, направлених на виявлення та фіксацію усіх обставин пригоди (слідів, транспортних засобів, інших процесів і явищ) для всебічного, повного та об'єктивного розслідування. Особливість цієї слідчої дії полягає ще і в тому, що інтенсивний рух транспорту та пішоходів, зміна погодних умов, можуть за короткий проміжок часу змінити фактичну обстановку, знищити чи пошкодити сліди та інші речові докази.

Службові особи можуть залучати для огляду місця ДТП та транспортних засобів також спеціалістів-автотехніків. Спеціаліст-автотехнік обов'язково повинен залучатися для участі в огляді місця ДТП з людськими жертвами, а також у випадках, коли водій разом з транспортним засобом зник з місця пригоди. Використання знань спеціаліста сприяє повноті, об'єктивності та всебічності дослідження обставин пригоди, виявлення слідів та інших об'єктів, що містять пошукову та доказову інформацію.

Дії спеціаліста визначаються при цьому вимогами Кримінального процесуального кодексу України та відомчими нормативними актами [1].

На місці ДТП об'єктами огляду є: дорога (її ділянка) з усіма розташованими на ній засобами організації дорожнього руху (дорожні знаки, дорожня розмітка), перешкоди штучного або природнього характеру, транспортні засоби, їх сліди, тіла загиблих та ін.

Від повноти та якості проведення огляду місця ДТП напряму залежить повнота та об'єктивність експертиз, які будуть призначатися в подальшому, оскільки частина вихідних даних, якими буде керуватися експерт при проведенні експертизи (дані про сліди коліс та інших частин ТЗ на дорожньому покритті, розташування транспортних засобів, дорожніх знаків, дорожньої розмітки чи інших об'єктів) буде братися саме з протоколу огляду місця ДТП та схеми, яка складалася і є невід'ємною частиною цього протоколу.

В експертній практиці іноді виникає необхідність призначення такого виду експертизи як транспортно-трасологічна, зокрема для встановлення місця зіткнення (наїзду) або розташування транспортних засобів у момент їх первинного контактування на проїзній частині дороги, оскільки покази учасників (водіїв) пригоди, які є зацікавленими особами, носять суб'єктивний характер і часто суперечать об'єктивній слідовій інформації, зафіксованій у протоколі огляду місця ДТП та на схемі до нього. В цьому випадку, саме відомості про сліди, що були виявлені та зафіксовані під час огляду, мають вирішальне значення для надання об'єктивних відповідей на такі питання.

Під час огляду місця ДТП також проводиться і огляд транспортних засобів – учасників ДТП, виявляються та фіксуються пошкодження на них, стан вузлів та окремих деталей гальмівної системи, рульового керування, ходової частини. В подальшому ці відомості, при необхідності, також зазначаються у постанові про призначення експертизи обставин та механізму ДТП.

При розслідуванні кримінальних правопорушень у сфері транспорту, у всіх випадках, де необхідні спеціальні технічні знання, призначається експертиза обставин і механізму ДТП, висновком якої дається оцінка дій учасників дорожньо-транспортної пригоди та встановлюється причинний зв'язок між діями цих учасників і фактом виникнення ДТП.

Відповідно до Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, які затверджені Наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 26.12.2012 № 1950/5) [2], у документі про призначення автотехнічної експертизи (залучення експерта) повинні бути зазначені дані про параметри і стан дорожньої обстановки, дорожнього покриття та обставини щодо дій учасників події, з яких має виходити експерт при проведенні досліджень (вихідні дані).

При призначенні експертизи обставин ДТП необхідно, зокрема, вказувати: тип покриття дороги (асфальт, ґрунтова тощо), його стан (сухе, мокре, ожеледиця тощо), ширину проїзної частини, наявність і величину ухилів, наявність дорожніх знаків і розміток у районі ДТП, технічний стан ТЗ та його завантаженість; видимість і оглядовість дороги з місця водія, а в умовах обмеженої видимості – ще й видимість перешкоди; розташування ТЗ по ширині дороги, швидкість його руху (швидкість руху вказується, якщо немає сліду гальмування); момент виникнення небезпеки для руху; відстань, яку подолав пішохід з моменту виникнення небезпеки для руху до моменту наїзду, швидкість руху пішохода або час його руху з моменту виникнення небезпеки до моменту наїзду; чи застосовував водій термінове гальмування і якщо застосовував, то яка довжина сліду гальмування до задніх коліс автомобіля (якщо сліди розташовані на ділянках дороги з різним покриттям, наприклад на проїзній частині й узбіччі, потрібно зазначити довжину сліду окремо на кожній з ділянок); місце наїзду відносно слідів гальмування (яку відстань пройшов ТЗ у стані гальмування до наїзду чи після наїзду на пішохода; якою частиною ТЗ контактував з пішоходом або якими частинами зіткнулись транспортні засоби; якщо ТЗ після залишення сліду гальмування до його остаточної зупинки рухався накатом, то яку відстань він пройшов у цьому стані).

Слід звернути увагу на те, що покази очевидців ДТП часто не співпадають, що є природньо, оскільки стосуються подій, які спостерігалися ними протягом декількох секунд чи навіть долей секунд. Крім того, транспортні засоби та пішоходи, які були учасниками ДТП, в момент спостереження часто перебувають у русі. Сприйняття ж швидкості руху у різних осіб неоднакове.

Тому, виявлення та фіксація таких слідів як гальмування або бокового ковзання коліс ТЗ дає можливість судовому експерту визначити швидкість руху транспортних засобів на момент утворення цих слідів і, в переважній більшості випадків, спростувати або підтвердити покази учасників та свідків пригоди.

Ю.К. Орлов правильно зазначає, що «висновок експерта цілком залежить від того, які дані (про швидкість руху транспортних засобів і пішоходів, регулювання дорожнього руху на момент ДТП, технічний стан транспортних засобів та ін.) надані експерту» [3].

Таким чином можна з упевненістю стверджувати, що своєчасне та якісне проведення огляду місця дорожньо-транспортної пригоди має значний вплив на висновок експерта при проведенні ним того чи іншого виду автотехнічної експертизи, а також сприяє повному та об'єктивному розслідуванню кримінального провадження та прийняттю законного рішення.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88 (із змінами станом на 15.07.2021).
2. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень (затверджені Наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 26.12.2012 № 1950/5)).
3. Орлов Ю.К. Заключение эксперта и его оценка (по уголовным делам). М., 1995.
4. Статистика. Патрульна поліція України <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/> (дата звернення: 10.09.2021).

НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ ЕКСПЕРТНИХ МАНІПУЛЯЦІЙ, ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ВИСНОВКУ ПРО НЕМОЖЛИВІСТЬ ВИРІШЕННЯ ПОСТАВЛЕНИХ ПЕРЕД ЕКСПЕРТОМ ПИТАНЬ

Рубис О. С.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального процесу установи освіти «Академія
внутрішніх справ Республіки Білорусь»
м. Мінськ, Республіка Білорусь*

Кухарук Т. Б.

*методист Навчально-криміналістичного центру
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'ячука
м. Рівне, Україна*

Висновок експерта є найбільш важливою і поширеною формою застосування спеціальних знань, що мають доказове значення у кримінальному процесі [1].

Від ефективності виявлення, вилучення і фіксації слідової картини злочину, дотримання процесуального порядку призначення та проведення судових експертиз, а також від застосовуваних засобів і методів даних досліджень в більшості випадків залежить доля учасників процесу і всього провадження.

Будь-які фактичні дані, отримані в процесі експертного дослідження, перш за все, повинні бути категорією об'єктивною. Оцінювати це